

Prehľad najvýznamnejších udalostí od 30. 9. 1938 do 8.5. 1945

MNÍCHOV, VIEDEŇ,

SLOVENSKÝ ŠTÁT,

SNP

Ing. Norbert Lacko

komisia pre prácu s učiteľmi ženami a mádežou

11/20/2020

1

30.SEPTEMBER

Nemecko, Veľká Británia, Francúzsko a Taliansko podpísali Mníchovskú dohodu o odstúpení čs. pohraničných území v prospech Nemecka.

5.OKTÓBER

Abdikácia prezidenta ČSR Edvarda Beneša a odchod do exilu.

5. – 6. OKTÓBER

Rokovania Výkonného výboru HSĽS a poslancov a senátorov tejto strany v Žiline o riešení slovenskej otázky v nových podmienkach. Bol prijatý Manifest slovenského národa v duchu samo urovacieho práva Slovákov, požadoval okamžité prevzatie výkonnej a vládnej moci na Slovensku Slováckmi.

6.október

Rokovania HSĽS s predstaviteľmi ostatných politických strán (agrárnej, národnosocialistickej, živnostenskej a SNS) v Žiline. V spoločnom Vyhlásení za základ nového štátoprávneho usporiadania prijali návrh ľudovej strany na autonómnu Slovenska z 5. júna 1938. Jeho súčasťou bol návrh zákona o decentralizácii vládnej moci. Išlo o tzv. Žilinskú dohodu

7.október

Jan Syrový vymenoval vládu Slovenskej krajiny na čele s Jozefom Tisom, išlo o ľudácko-agrárnickú koalíciu.

9. - 13. október

Neúspešné rokovania predstaviteľov Slovenska a Maďarska o úprave slovensko-maďarskej hranice v Komárne

2. november

Na rokovaní vo Viedni zástupcovia Nemecka a Talianska rozhodli o nových čs.-maďarských hraniciach na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, tzv. Viedenská arbitráž,

1938

4. - 5. november

Vláda Slovenskej krajiny nariadila vysídliť Židov cudzej štátnej príslušnosti, resp. bez trvalého pobytu na území Slovenskej krajiny na územie, ktoré malo na základe Viedenskej arbitráže pripadnúť Maďarsku. Týkalo sa to približne 7 500 Židov, bol to prvý veľký zásah do života tejto minority.

8.november

Politické strany na Slovensku - agrárna, národnosocialistická, lidová, národné zjednotenie, Národná obec fašistická a živnostenská strana sa zlúčili s HSĽS a utvorili HSĽS - Stranu slovenskej národnej jednoty.

1938

22. november

Zákonodarný zbor ČSR prijal ústavný zákon č. 299/1938 Zb. o autonómii Slovenskej krajiny. Súčasne bol prijatý aj zákon č. 328/1938 Zb. o autonómii Podkarpatskej Rusi.

30. november

Národné zhromaždenie zvolilo za prezidenta ČSR Emila Háchu.

1. decembar

Prezident ČSR vymenoval slovenskú autonómnu vládu na čele s Jozefom Tisom.

18. december

Voľby do Snemu Slovenskej krajiny

1939

18. január

V aule bratislavskej univerzity sa konalo prvé zasadnutie Snemu Slovenskej krajiny.

9. - 11. marec

Vojensko-politický zásah na Slovensku, tzv. Homolov puč. Ústredná vláda vyhlásila na území Slovenskej krajiny mimoriadny stav, armáda a četníctvo prevzali na Slovensku moc s cieľom zastaviť separatistické tendencie radikálneho krídla HSL'S. Prezident odvolal Jozefa Tisa z postu premiéra autonómnej vlády, na jeho miesto vymenoval Karola Sidora.

1939

VYHLÁŠKA

Miestnej verejnosti!

V poslednom čase sme boli svedkami niektorých takých pofutovania hodných zjavov, ktoré, keby sa opakovali, viedly by k ohrozeniu slobody a života slovenského národa a tým aj česko-slovenského štátu. Toho si akiste ani jeden národne uvedomelý a statočný Slovák a občan tohto štátu nepraje.

Rozhodol som sa preto prevziať na potrebný čas na teritoriu svojho sboru všetku moc správnu aj sudcovskú do svojich rúk.

Tým zostáva nedotknutá slovenská autonomia.

Tieto opatrenia sú namierené len proti zradcom, ktorí nivočia slovenský národ a jeho budúcnosť, a proti škodcom a zapredancom národa, ktorých je teraz najvyšší čas odstrániť v záujme spoločného štátu, slovenského národa a ľudu.

Vo chvíli vylepenia alebo vybuchovania tejto vyhlášky každý bez podmienky je povinný podriadiť sa mojim nariadeniam, ako aj nariadeniam vojenských úradov a orgánov, ktoré v mojom mene budú horeuvedenú správnu a sudcovskú moc vykonávať.

Pre dovšetkým zakazujem čo najprísnejšie všetky verejné shromaždenia, shlukovanie sa viacerých osôb na uliciach, ako aj akékoľvek kritizovanie tohoto môjho činu. Oproti tým, ktorí by na to nedbali, zakročí sa s prísnosťou a bezohľadnosťou.

Rovnako zakazujem páchanie týchto zločinov: vraždy, lúpeže, podpaľčctvá, verejné násillie, poškodenie cudzieho majetku, odboja, zbehnutia, navádzanie alebo napomáhanie na porušenie vojenskej služobnej povinnosti, vzbury, plienenia, ako aj násilného sprotlivenia sa úradným orgánom i všetkých sabotážnych činov, ktorými by sa rušila normálna činnosť verejných podnikov alebo hospodársky život.

Osoby, ktoré pri páchaní týchto činov budú pristihnuté, budú na mieste zastrelené.

Nariaďujem s okamžitou platnosťou, aby všetky podniky, obchody a prevádzovne, ako aj verejné miestnosti boli zatvorené najneskoršie o 19. hodine. Po tejto hodine nie je dovolené nikomu zdržiavať sa na uliciach a verejných miestach.

Všetky zbrane sečné, bodné alebo strelné, ako aj náboje a výbušniny každý je povinný odovzdať – i keď má povolenie nosiť ich – za 12 hodín na najbližšom okresnom úrade, najbližšej četníckej stanici alebo na policajnom úrade.

Rovnako zakazujem počúvať cudzozemský rozhlas (rádio), ako aj rádiospojenie pomocou vysielacích staníc, nachádzajúcich sa v súkromnom držaní.

Zavádzam súčasne prísnu cenzúru listových zásielok, preventívnu cenzúru periodickej tlače a suspendujem domovú slobodu.

Tí, ktorí neodovzdajú zbrane, budú počúvať cudzí rozhlas a nebudú dbať na ustanovenia o rádiovysielaní, budú trestaní ako zločinci.

Občania, zachovajte vo vlasnom záujme úplný pokoj, dôverujte predstaviteľom vojenskej moci, ktorá vždy pracovala len pre blaho nášho spoločného štátu, Slovenskej krajiny a slovenského pospolitého ľudu.

Slováci a Slovenky!

Uvážte, že ide o vašu lepšiu budúcnosť.

Banská Bystrica 9. marca 1939.

Veliteľ VII. sboru:

Div. gen. Bedřich Homola v. r.

Okresný úrad v Turčianskom Sv. Martine.

329139 prez.

Vyhlasujem.

Turčiansky Sv. Martin dňa 9. marca 1939.

Za okresného náčelníka:
Dr. J. K. Garaj v. r.

1939

13..marec

Rozhovory Adolfa Hitlera a Joachima von Ribbentropa s Jozefom Tisom v Berlíne, kde mu predostreli alternatívy vývoja Slovenska.

14. marec

Vyhlásenie Slovenského štátu. Bola ustanovená prvá vláda Slovenského štátu na čele s J. Tisom.

15.marec

Emil Hácha podpísal protokol o okupácii Čiech a Moravy

18. - 23. marec

Uzavretie zmluvy o ochrannom pomere medzi Slovenskom a Nemeckom

1939

23. marec

Maďarská armáda zaútočila na východné Slovensko, vypukla tzv. malá vojna. Skončila sa o päť dní prímerím, 4. apríla bola prijatá dohoda o nových hraniciach.

24. marec

Vyšlo vládne nariadenie č. 32/1939 Sl. z. o zaštvacom väznení nepriateľov Slovenského štátu, ktoré bolo zriadené v ilavskej väznici.

4.apríl

Vznik Slovenskej národnej banky, menovou jednotkou Slovenského štátu stala slovenská koruna (Ks).

1939

18. apríl

Vládne nariadenie č. 63/1939 Sl. z. vymedzilo pojem Žid na základe (nie)konfesionalného princípu a usmerňovalo počty Židov v niektorých slobodných povolaniach.

21. júl

Poslanci slovenského snemu prijali Ústavu SR.

12. august

Nemecko a SR uzavreli dohodu o ochrannom pásme, slovenská vláda súhlasila s plným využitím rozsiahlej a strategicky významnej časti slovenského územia na ciele Nemecka.

1939

1. september

Nemecké vojská bez vypovedania vojny vtrhli do Poľska. Na tomto ťažení sa zúčastnila aj slovenská armáda. Vypukla druhá svetová vojna, Francúzsko a Veľká Británia zrušili konzuláty v Bratislave.

3.september

Poľský prezident vydal dekrét o utvorení Légie Čechov a Slovákov v Poľsku.

26.október

Slovenský snem zvolil Jozefa Tisa za prezidenta SR. Na druhý deň prezident vymenoval vládu na čele s Vojtechom Tukom.

17. november

V Paríži vznikol Československý národný výbor

1939

21. november

Slovensko podpísalo zmluvu s Nemeckom, na základe ktorej Slovensko získalo späť pohraničné územia odstúpené Poľsku v rokoch 1920, 1924, 1938

22. november

V Paríži vznikla Slovenska národná rada pod vedením Milana Hodžu.

30. december

Vznikla Ústredňa štátnej bezpečnosti v Bratislave, ktorej úlohou bolo pátrať po činnostiach ohrozujúcich bezpečnosť štátu

15. január

Vo Francúzsku sa sformovala 1. čs. divízia.

30. január

Nemecko a SR uzavreli dohodu o vojnovom hospodárstve, na základe ktorej boli najdôležitejšie slovenské priemyselné podniky dané pod priamu kontrolu Nemecka.

14. marec

Prvé štátne ceny za literatúru a umenie boli udelené básnikovi Andrejovi Žarnovovi (vl. menom František Šubík), maliarovi Martinovi Benkovi a hudobnému skladateľovi Mikulášovi Schneiderovi-Trnavskému.

1940

25. apríl

Snem SR prijal zákon č. 113/1940 o židovských podnikoch a Židoch zamestnaných v podnikoch, tzv. arizačný zákon.

1.máj

Slovenský snem schválil zákon o Slovenskej univerzite.

10. júl

V rámci Britského kráľovského letectva vznikla prvá čs. letecká jednotka - 310. Stíhacia peruť. Postupne vznikali ďalšie čs. vojenské jednotky.

27.-28.júl

Na rokovaníach v Salzburgu medzi Nemeckom a predstaviteľmi SR nemecká strana výrazne zasiahla do vnútropolitického život.: slovenského štátu. V dôsledku jej nátlaku sa posilnili pozície radikálneho krídla HSĽS a SR a dostala pod priamu kontrolu nacistického Nemecka. Začala sa druhá etapa formovania vnútorného režimu republiky.

29.júl

Rekonštruovala sa vláda SR, bol odvolaný minister zahraničia F. Ďurčanský, na jeho miesto bol vymenovaný V. Tuka. Ministrom vnútra sa stal A. Mach, ktorý sa stal opäť hlavým veliteľom HG.

31. august

Časť slovenských kultúrnych pracovníkov sa v Lomnickom manifeste prihlásila k zásadám (slovenského) národného socializmu.

1940

26. september

Vznikla Ústredňa Židov ako jediná verejná záujmová korporácia zastupujúca Židov na území SR.

19. november

Vyšli nové Pravidlá slovenského pravopisu, ktorých autorom bol Henrich Bartek.

24. november

SR pristúpila k Paktu troch mocností.

26. november

Snem prijal zákon 08/1940 Sl. z. o ľudových školách, ktorý kodifikoval najdôležitejšie zmeny v školstve. Boli zrušené štátne školy, ostali len cirkevné a obecné

1941

8. január

Stúpenci umierneného konzervatívneho krídla HSL'S, sústredení okolo J. Tisa, odhalili a znemožnili opakovaný pokus o palácový prevrat pomocou HG, tzv. Lichardusov puč.

21. január

Vojtech Tuka prezentoval 14-bodový program nacionálneho socializmu.

1 .máj

V Martine pri Matici Slovenskej vznikla Slovenská národná knižnica.

23. jún

Vláda SR prerušila diplomatické styky so ZSSR a vypovedala mu vojnu. Na druhý deň slovenská armáda prekročila jeho hranice.

18. júl

Britská a sovietska vláda definitívne uznali čs. exilovú vládu v Londýne, 31. júla ju uznali aj USA.

22. júl

Slovenská Rýchla brigáda utrpela ťažkú porážku v bojoch pri ukrajinskej obci Lipoviec.

1941

9.september

Slovenská vláda vydala nariadenie č. 198/1941 Sl. z., tzv. Židovský kódex.

27.september

Bola podpísaná vojenská dohoda medzi ZSSR a hlavným čs. veliteľstvom o čs. vojenských jednotkách v ZSSR.

7.október

Slovenskí katolícki biskupi zostavili memorandum pre vládnych činiteľov proti rasovej podstate tzv. Židovského kódexu

1942

5. február

v meste Buzuluk sa začal formovať 1. Čs. samostatný poľný prápor.

Marec - október

Prebehla prvá vlna deportácií približne 57 000 židovských obyvateľov slovenského štátu do vyhladzovacích táborov. Prvý transport odišiel 25. marca. Deportácie boli zastavené v októbri 1942 a opätovne obnovené v októbri 1944 po príchode nemeckej armády na Slovensko.

27.máj

Uskutočnila sa operácia Antropoid, atentát na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha v Prahe.

1942

2. JÚL

**SLOVENSKÝ SNEM PRIJAL ZÁKON O SLOVENSKEJ
AKADÉMII VIED A UMENÍ.**

22. OKTÓBER

**SLOVENSKÝ SNEM ODHLASOVAL ZÁKON, KTORÝ
V SYSTÉME ŠTÁTU A ŠTÁTNEJ STRANY
DEFINOVAL VODCOVSKÝ PRINCÍP**

1943

8. marec

Slovenskí katolícki biskupi vydali pastiersky list proti rasovému prenasledovaniu slovenských Židov.

29. marec

V Slovenskom múzeu v Bratislave otvorili Slovenskú galériu.

12. december

Podpísanie Zmluvy o priateľstve, vzájomnej pomoci a poveljovej spolupráci medzi ČSR a ZSSR

25. december

Programové zjednotenie pro československého demokratického a komunistického odboja. Bola podpísaná Vianočná dohoda, ktorá proklamovala vznik SNR ako najvyššieho orgánu odboja a reprezentanta Slovákov a Slovenska.

1944

20. január

V Jefremove sa začala výstavba 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády, ktorej 70 % tvorili bývalí vojaci slovenskej armády.

14. marec

V Bratislave otvorili výstavu súčasnej duchovnej tvorby, ktorá bilancovala obdobie od vzniku Slovenského štátu do roku 1944.

23. marec

Edvard Beneš poveril dočasným vedením odboja na Slovensku pplk. Jána Goliana. V jeho okolí sa sformovalo ilegálne armádne velenie pripravovaného povstania nazývané Vojenské ústredie, stalo sa hlavným orgánom vojenských príprav povstania

10. apríl

Vznikol 1. Čs. armádný zbor v ZSSR.

25.-26. júl

Na strednom Slovensku pristál prvý výsadok partizánskych organizátorských skupín zo ZSSR s úlohou rozvinúť partizánske hnutie.

11. august

Minister vnútra A. Mach vyhlásil na území Slovenska stanné právo.

28. august

Prezident J. Tiso dal súhlas na obsadenie územia štátu nemeckou armádou a odzbrojenie "nespol'ahlivých" slovenských jednotiek.

29. august

Na územie Slovenska vstúpili prvé nemecké okupačné jednotky, generál Ján Golian vydal výzvu na začiatok povstania proti nemeckej armáde, vypuklo SNP.

1. september

SNR vydala deklaráciu, podľa ktorej bola ako jediná oprávnená hovoriť v mene slovenského národa Povstalecká armáda sa vyhlásila za súčasť čs. armády, veľmocí protifašistickej koalície ju uznali za zložku bojujúcich spojeneckých vojsk.

5. september

Bola vymenovaná nová slovenská vláda na čele so Štefanom Tisom.

21. september

Vznikli Pohotovostné oddiely HG. Bola oslobodená prvá obec na Slovensku - Kalinov.

30.september

Začala sa druhá vlna deportácií židovského obyvateľstva. Za obeť jej padlo zhruba 13 000 ľudí.

6. október

Jednotky 1. čs. armádneho zboru v ZSSR prekročili východnú čs. hranicu v priestore Duklianskeho priesmyku.

18. október

Začala sa generálna ofenzíva nemeckých okupačných vojsk proti povstaniu.

27. október

Nemecká okupačná armáda obsadila centrum ozbrojeného povstania Banskú Bystricu.

27. - 28. október

Div. Generál Rudolf Viest vydal rozkaz o všeobecnom ústupe do hôr a o prechode armády na partizánsky spôsob boja až do priblíženia sa oslobodzovacích vojsk.

30.október

V Banskej Bystrici sa za účasti slovenských a nemeckých štátnych predstaviteľov konala oslava potlačenia národného povstania.

november - marec

Prebiehali represálie proti obyvateľom a obciam podozrivým z účasti na ozbrojenom povstaní. Napr. Kremnička, Uhrovec, Poruba, Košarovce, Tokajík, Nemecká, Kl'ak, Ostrý Crúň, Kalište.

Koniec novembra

Oslobodzujúce armády postupovali po území Slovenska, postupne oslobodili napr. Kapušany, Čičarovce, Turiec, Hunkovce, Pavlovce, Sobrance, Medzilaborce, Humenné, Stropkov a ďalšie.

1945

19. január

Boli oslobodené východoslovenské mestá Košice, Prešov a Bardejov.

14. marec

Konali sa oslavy výročia založenia Slovenského štátu s mottom "Slovenskú republiku nezradíme, slovenská štátnosť stojí nad všetkým, naša línia je správna".

22. - 29. marec

Prebehli Moskovské rokovania o budúcom vnútornom usporiadaní ČSR a o programe vlády.

25. marec

Červená armáda a rumunské vojská oslobodili Banskú Bystricu.

1945

30. marec

Zo Serede vypravili do Terezína posledný transport 354 slovenských Židov.

Koniec marca

Prezident J. Tiso a väčšina slovenskej vlády odišli z Bratislavy. Po niekoľko dennom pobyte v Holíči opustili Slovensko a zdržiavali sa v rakúskom kláštore v Kremsmünsteri,

4 • apríl

Červená armáda vstúpila do hlavného mesta Bratislavy. Väčšina územia Slovenska bola oslobodená od nacistických vojsk.

5 • apríl

V Košiciach bol prijatý program prvej povojnovej čs. vlády.

21. apríl

SNR prijala nariadenie o zákonodarnej moci na Slovensku, ktorou sa jednoznačne definovala právomoc slovenských národných orgánov o vzťahu k prezidentovi republiky a jeho legislatíve.

3. máj

likvidáciou posledných nemeckých jednotiek v pohorí Javorníky a Biele Karpaty a oslobodením posledných obcí na Kysuciach sa zavŕšilo oslobodzovanie Slovenska.

8. máj

Slovenská vláda pod vedením Štefana Tisa v rakúskom Kremsmünsteri do rúk americkej armády. odovzdala kapitulačné akty